

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 ft.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeket,²⁾
mint az előfizetési pénzek a „Köz művelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várhoz küldendőek.

Az esketésre való felhatalmazásról (delegatio.)

írta **Dr Lukács Antal.**

A gyakorlati lelképásztorkodás terén gyakran fordulnak elő esetek, mikor vagy az illetékes lelkész akadályozva van, hogy az esketést személyesen végezze, vagy a jegyesek rokonsági, ismeretségi összekötöttség alapján azt kívánják, hogy az esketést valamelyik rokon vagy ismerős pap végezze; sőt nem ritkán a felek oly helyen kívánják összekelni, hol ez egyik fél sem illetékes, azaz a lelkész egyiknek sem proprius parochusa. Minthogy azonban egyházi jogi törvényeink szerint a házasság érvényessége a proprius parochus tényleges vagy helyettesített [jelenlétével] oly szoros kapcsolatban áll, kérdés: ki hatalmazhat fel más [az esketésre és delegatio alapján] mikor érvényes a házasság?

Fő alapelv az, hogy a kinek joga van az esketésre, az más [is] megbízhat annak elvégzésével. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. Ezért a proprius parochus, azaz bármelyik házasulandó félnek illetékes lelkésze, más felhatalmazhat, hogy híveit plebániájában, vagy akár idegen helyen is¹⁾ összeadhassa. A tridentin zsinat határozata szerint azonban csak felszentelt áldozárt („vel alio sacerdote“) lehet megbízni, és XIV. Benedek intja a lelkészeket,²⁾ hogy más az esketésre csak akkor hatalmazzanak fel, ha alapos ok forog fenn. A felhatalmazás lehet:

1.) *nyílt és hallgatag* (delegatio expressa et tacita.) Nyílt megbízás adható *szóval is*,³⁾ de minden zavar elkerülése végett legjobban tesz az eskető lelkész, ha *írásban* kéri ki azt.

Hallgatag megbízás alatt azt értjük, mikor a propr.

parochus sem szóval, sem írásban nyílt felhatalmazást nem ad ugyan, de tetteiből, vagy a körülményekből *biztosan* arra lehet következtetni, hogy a felek esketését megengedi, abba beleegyezik.¹⁾ Így p. o. ha ő maga is jelen van az esküvőn, de nem mond ellen (tacita de praesenti.) Vagy vegyük fel a következő esetet: mind a két fél rom. kath., egyik lakik Szegeden, a másik Pécsen. A szegedi fél hirdetési és elbocsátási bizonyítványt visz fel Pécsre, hol a jegyesek abbéli óhajukat fejezik ki, hogy az esküvőt szeretnék X. városban tartani, mivel a rokonnak nagy része ott lakik. Erre a pécsi plebános összehozza az iratokat s egyszerű hirdetési bizonyítványt mellékelve, a csomagot az x-i plebániának felcímezi s azt a feleknek kézbesítés végett átadja, vagy a postán elküldi. Ebből az x-i plebános kétségbevonhatlanul azt következtetheti, hogy a pécsi lelkésznek szándéka volt a feleket hozzá delegálni, miért is az előtte kötött házasság érvényes. Ha azonban az esketés nem sietős, tanácsos, ha a delegált lelkész a felhatalmazást is megszerzi, vagy ha az ügy könnyebben elintézhető; sürgős esetben valamelyik fél püspökétől is kérhet felhatalmazást.

A felhatalmazásnak mindig *előlegesnek* kell lenni, miért is a csak *vélelmezett* beleegyezés (delegatio, licentia praesumpta seu interpretativa) vagy az utólagos jóváhagyás (ratihabitio) reményében megkötött házasság érvénytelen.²⁾ Vegyük fel p. o. a következő esetet. Egy esküvő július 16. ára van kitűzve, de közbejött körülmények miatt azt a felek két nappal előbb szeretnék megtartani: a plebános azonban nincs honn, s megbízottat nem hagyott hátra. Egy pap azonban, ki a plebánosnak, jó barátja, a feleken segíteni akarván őket összeadja, biztosan remélvén, hogy az ő jó barátja ezt utólagosan ugysis jóvá fogja

1.) Kutsker : Ehrecht IV. kötet. 472. lap.

2.) Const. Nimiám licentiam. 18. Maii 1743. §. 8.

3.) S. C. C. in Granat. 18. Dec. 1745.

1.) Instr. Austr. §. 47.

2.) Sanchez : Disputationum de s. matr. sacr. libri tres. Lugd. 1590. I. III. disp. XXXV.

hagyni. — A házasság érvénytelen, mert itt a proprius parochus előlegesen mit sem tett, mi arra mutatna, hogy ő barátját az esketésre felhatalmazni akarta volna.¹⁾

2.) a felhatalmazás lehet *részletes* és *általános* (delegatio specialis et generalis.) A részletes megbízás egyes esetre vonatkozik, mikor a propr. parochus egy bizonyos papot megbíz, hogy a feleket összeadja. — Fordulhat elő olyan eset is, hogy a pap a feleknek engedélyt ad magukat bárki által is összekötetni (= delegatio specialis *in blanco*) Az ily házasság is érvényes, de ezt a legsürgősebb eseteket kivéve nem szabad alkalmazni, miért is sok egyházmegyékben el is van tiltva.²⁾

Általános felhatalmazással bírnak: 1.) az administratorok, kik mint helyettes plébánosok ad universitatem causarum vannak bizonyos helyre kiküldve, 2.) kik a püspöktől vagy a plébánostól, bizonyos meghatározott időre, mint helyettesítők vannak kiküldve („ut si v. gr. substituto diceret parochus ad aliquod tempus a parocia discussurus: parociam tibi commendo, *fac ut aller ego.*“³⁾ 3.) a kik a püspöktől *az összes* plebániái ügyekben segédül ki vannak rendelve, p. o. a káplánok, vikáriusok, coadjutorok stb.

A kik ily általános felhatalmazással bírnak, az azok előtt kötött házasság mindég érvényes, sőt még másokat is *subdelegálhatnak*, ha csak felsőbb helyről e jog fenn nem tartatott.⁴⁾ Ki azonban csak meghatározott esetre delegáltatott mást csak akkor subdelegálhat, ha erre neki külön jog adatott. Ha e potestas subdelegandi hiányzott, az így kötött házasság érvénytelen

Kérdés azonban, hogy a segédlelkészek, káplánok, mindig subdelegálhatnak-e? Ez függ a püspöki kinevezéstől és a plébánostól nyert [megbízástól. Mint a S. C. Conc. is több ízben kifejezte⁴⁾ bizonyos, hogy subdelegálhatnak, ha ad universitatem causarum vannak kinevezve, vagy ha a plébános őket minden plebániái ügy elvégzésére felhatalmazza s a subdelegatiót fenn nem tartja — másképp nem. Általános szabályt tehát itt felállítani nem lehet. A temesvári egyházmegyében p. o. a következő rendelet áll fenn: „Dimissoriales semper dentur per proprium parochum; illo absente adnotet Cooperator, sibi esse expresse delegatam specialem facultatem eas extradandi. Si ad tertiam parochiam neutrius sponsorum propriam vel Personam tertiam dentur dimissoriales, et

illa et ista nominetur expresse et determinate, ac pro tali casu scripto vel coram testibus deleet Parochus proprius facultatem Cooperatori suo, ad quam dimittens Cooperator in dimissorialibus expresse provocet.“⁴¹⁾

(Folyt. köv.)

Pálma Pál József,

*Kr. Urunk kinszenvedéséről és sz. keresztjéről címzett szerzetrend tagja,
Isten irgalmából és az apostoli Szentsek kegyelméből
bukaresti latin érsek,
papságának és összes híveinek Üdvöt és Áldást az Urban!*

(Folytatás.)

S lám, kedves atyámiai! ezt a biztos kalauzt, kire az emberek az igazság fölnebb jelzett kutatásában szorulnak, ezt a bölcs tanítót a keresztény hit az ő alapítójának, az Ur Jézusnak személyében adja nekünk. Ő nemcsak birtokában van az igazságnak, hanem önönmaga képezi az igazság teljes valóját, mert ő nem csupa ember, nem tévedhető teremtmény, hanem a végtelen bölcseségű Isten maga, kihez a tévelynek legcsekélyebb árnyéka sem férhet. Azért tehát joggal mondhatta önmagáról: „Én vagyok a világ világossága; a ki engem követ, nem jár sötétségben, hanem az élet világossága lesz nála.“ (Ján. VIII. 12.) Vajjon lehet-e ennél igazabb és fönségesebb szót képzelni? Iparkodjunk azt némiképp méltányolni, kedves atyámiai! Mi volna ugyanis az érzéki világ a nap világitó s melegítő sugarai nélkül? Minden teremtmény a sötétség sűrű fátyolába burkolva hidegen, fagyva, mozdulatlanul, élet nélkül heverne. A nap jótékony fényének özöne, ad minden tárgynak szint és erőt; az állatokat pedig a legelőre vezérli, melyből erőt nyernek életük föntartására, növekvésökre és szaporodásukra.

S lám valamint az érzéki világrendben a nap, ép úgy szükséges az erkölcsiben is egy szellemi fény- és életforrás; az értelmeknek és a sziveknek is szükségük van egy napra, melynek fényugáraitól áthatva, a tudomány és erény szépségében ragyoghassanak s az igazsággal, mint eledelükkel, táplálkozzanak s ezáltal megerősödvé, éljék az értelem és szeretet fönséges életét, mely az eszes teremtményeket megilleti. S a szellemi, erkölcsi világrendnek ez éltető napja nem más, mint maga Krisztus Jézus, az Istennek az időben testté lett, örök Igéje, ki az évangélista mondásaként „igaz világosság, mely megvilágosít minden e világra jövő embert,“ vagy az egyház ihletett üdvözléte szerint „az örök világosságnak fénye s az igazság napja, mely megvilágítja azokat, kik a sötétségben és a halál árnyékában ülnek.“ (Dec. 19. d'ik zsolozsma.)

Ezekután könnyen megérthetjük ugyanazon Krisztus Urunknak az apostolokhoz intézett e parancsát: „Ne hívassatok mestereknek, mert egy a ti mesteretek, Krisztus.“ (Máté XXIII. 10.) S valóban az emberi nemnek igazi mestere, tanítója csakis az lehet, kinek nem kellett soha tanulnia, nem kellett az igazságnak egyik-másik részletét másoktól nyernie, hanem azt egészen, teljes valójában öröktől

1.) Moy: Archiv. I. 314. lap.

1.) S. C. C. 15. Jun. 1686. cf. Bangen: Instr. practica de spons. et matr. III. kötet 14. lap.

2.) Kutschker i. m. IV. 491.

3.) Inatr. Austr. §. 48. — S. C. C. in Aqnen, Oeconomi curati 9. Maii 12. Sept. 1874. ad dub: „An Oeconomus curatus, vacante parochia, ab Episcopo constitutus, in vim dispositionis Conc. Trid. Sess. XXIV. c. 18 possit alium sacerdotem delegare ad omnia officia, vel ad aliquos tantum actus?“ die 12. Sept. respondit: „Affirmative ad primam partem nisi obstet voluntas ordinarii.“

4.) Lásd Kutschker i. m. IV. 370. köv. lap.

fogva bírja, s ennél fogva teljes biztossággal, minden tévedés nélkül közölheti az emberekkel mindazon igazságokat, melyektől örök boldogságuk függ. Ez a tévmentes, csalhatatlan tanító pedig csakis az Isten-ember, a ki az ő törvényes képviselői által folytatja e földön az ember oktatását.

Hogy erről meggyőződünk, nem szükséges fárasztó érvelésbe bocsátkoznunk, mert a történelem oly tényeknek szakadatlan sorozatát állítja eléünk, melyek kézzelfoghatólag mutatják ki, hogy mily szükséges egy ily tévmentes, isteni tanító. Lássuk ugyan is vajjon mit eredményezett és eredmény nélkül a magára hagyott emberi bölcsesség!

Nagy eszű és képzettségű férfiak, bölcsészek ernyedetlen tanulmányozásukkal behatoltak ugyan néhány oly igazságba, melyek az erkölcsi rendhez tartoznak, s azokról bámulandó értékezeseket is készítettek; de aztán a többi erkölcsi igazságok körül annyira tévedtek, hogy még a legfontosabb kérdésekben sem bírtak egymással meggyezni; mert a mit néhányan váltig állítottak, ugyanazt veszedelmes tévelyek gyanánt vetették el mások, akiket époly nagy tudósoknak tartott a közönség.

Az emberi észnek eme bábeli zavarát szemlélve, kénytelen volt szent Ágoston, felsóhajtani: „Mit művel, vagy hová s merre fordul az emberi szerencsétlenség, hogy a boldogságra eljusson, ha isteni tekintély nem vezeti őt?” (De Civ. Dei.)

Mily egész más képet nyújt a keresztény vallás által vezérelt bölcsészek sokasága minden világ-tájon és minden században! Habár ugyanis egymástól eltértek is az üdvösségre nem vonatkozó kérdésekben: mégis utóvégre összehajlóztak eme létkérdések helyes megfejtésében, — alkotván e szerint egy szilárd alapu s nagyszerű bölcsészetet. Igen, mert a hit által rendületlenül követvén az Isten-embert, Jézus Krisztust, ki tanulmányaik célját kijelölte s határait körülvonálta: könnyen megkülönböztethették a hamis okoskodásokat az igaz érvektől és biztos léptekkel haladhattak előre az igaz tudomány magaslatáig.

De föltéve, hogy az ember fáradságos tanulmányozások után csupán tulajdon eszével is el bírja jutni mindazon igazságok biztos és világos ismeretére, melyektől a mi tökéletességünk és boldogságunk függ: még ekkor sem bizonyulna képesnek az erkölcsi rend helyreállítására.

Hogyan, mi módon terjeszthetné ugyanis emez igazságok jótekonny fényét az egész emberi nemre? honnan nyerhetné oktatásainak e hódító erejét? A történelem tanúsága szerint, még az első rangu bölcsészek és tudósok is alig bírtak egy-egy szűk kört alakítani, melyekben a köznéptől nem értett vitatkozásait és érveléseiket hangoztatták; sőt némelyikök (vagy inkább nagyobb részök) azon rögeszmében szenvedvén, hogy az igazság csakis kevés, kiváltságolt értelemnek juthat osztályrészü, a megszámlálhatlan néptömegre ügyet sem vetett, melynek e szerint tovább kellett a tudatlanság és tévelyek sötétségében senyvednie.

Csak az Ur Jézus tudta s bírta saját csodálatos tanítását az emberek között ugy elterjeszteni, hogy azt ne csak a műveltek, hanem bármely nemzetiségű s bármely állapotú közemberek is tudhassák. S ez valóban illet is hozzá, mint a szellemi világ isteni napjához, mely ép ugy,

sőt jobban elhat fénysugaraival mindenfelé, mint az érzéki világ napja, mely a földnek minden részét megvilágítja.

Igaz ugyan, hogy még több millió embert kell melyek sajnálattal a legotrombább s leggyalázatosabb tévelyek iszapjában szemlélnünk, minők például a Korán képtelenségei s aljas rendeletei, meg a Budismus hóbortjai; de — ha ezen szomorú tényállást behatóbban tanulmányozzuk — annak létokait a vad és szilaj fanatismusban, valamint az erkölcsi elfajulás következményeiben találjuk föl, melyek épugy utjába állnak az igazság isteni fényének, miként a sötét felhők a nap sugarainak. Egyébiránt az igazság isteni fényárja bir annyi erővel, hogy utóvégre is áttörvén s eloszlátván eme tévelyek felhőit, azon szerencsétlen emberek szívében is ragyogjon. E tekintetben is bizonyosság, kezessegül szolgálunk a multak a jövőre nézve.

Oh! ha a Sokrátesek és Plátok, a kik ernyedetlen kutatásaik folytán utóvégre nyomára jutván az erkölcsi rend néhány jelentékeny igazságának, ezért magukat a bölcsészet célpontján vélték, — ha ezek most fölébrednének s tapasztalnák, hogy nemcsak eme néhány igazság, hanem sok egyéb, még fönségesebb is a keresztények millióinak ajkain lebegnek s életszabályait képezik: e fölött bizonyára elbámulnának ugyanynira, hogy Istennek különös működését kellene benne fölismerniök.

Világosan kitünik tehát az eddig mondottakból, hogy mindazon igazságoknak fényét, melyek az emberiséget a végromlástól megmenthetik, nem nyerhetjük máshonnan, mint csakis az Ur Jézustól és az ő egyházától, mint a mely által ő isteni küldetését egész az idők végeig folytatja — s így minden embernek, a tudatlanoknak épugy, mint a tudósoknak, megmutatja azon világos ösvényt, mely oda vezet, hol örökre boldogul élhetünk.

S ime! ez a tény képezi megvalósulását ama fönséges jóslatnak, melyet Izaiás próféta irt akkor, midőn Isten ihletéből a századok sorain áttörve s Krisztusnak egyházát Jeruzsálem képlete alatt szemlélve, ömlengető bámulattal fölkiáltott: „Kelj föl, világosulj meg, Jeruzsálem! mert eljött a te világosságod, és az Ur dicsősége fölötted feltámadott. Mert ime sötétség borítja a földet és homály a népeket; fölötted pedig feltámad az Ur és az ő dicsősége látható benned. És a népek a te világosságodban járnak.“ (Iz. LX. 1. s köv. v.)

„Ámde a keresztény vallás érthetetlen, az ember eszével merőben ellenkező titkok összegét képezi“. Így szólnak tudásaink. S ez állításukból azt hozzák ki nagy hetykén, hogy a hit ellenkezik a tudománnyal s következőleg rabságba ejti eszünket és minden haladásnak utjában áll. Valóban, nem tudjuk, vajjon lehetne-e több képtelenséget ennyi szóval kimondani? Oh, a hitet a tudomány ellenségének nevezni! Ám! ha a tudomány alatt a számtalan tévelyek pusztájának keresztül-kasul való nyargalását értik: (s mintha valóban ezen értelemben vennék is azt némelyek; mert magukat „szabadgondolkodóknak“ nevezvén, saját nevökkel is nevetséges képtelenséget hangoztatnak) akkor nagyon is igaz, hogy a hit ellenkezik az ilyen fajta tudománnyal. A hit ugyanis a rendes határok között tartja eszünket avégre, hogy le ne térjen az igazság teréről, s gátot vet egyszersmind a tévely és bűn terjedésének. Ezért azonban az ész rabságának és a haladás aka-

dályának nevezni épen oly képtelenség, mint ha a világosságot azért rabságnak neveznök, mivel a téves utat nem engedi az igaznak tartani, s mint ha előmenetelnek neveznök azon pályát, mely vesztünkre vezet.

Ha pedig a tudomány alatt azt értik, amit valóban érteni kell, a természetes igazságok világos ismeretét: akkor be kell ismerniök, hogy a hit (mely nem egyéb, mint az Isten-ember tanításában való teljes 'megnyugvás) nemcsak hogy nem áll ellenkezésben a tudománnyal, de sőt azt nagyon pártolja s csodálatos mérvben elősegíti — amit fönnebb elég világosan kimutattunk.

Hogy pedig a keresztény vallás az ő sok világos igazsága mellett még olyanokat is tartalmaz, melyek az emberi ész fölfogását tulszárnyalják, s melyeket ezen okból titkoknak nevezünk, — ez nagyon is igaz; de épen ez képezi a keresztény vallás természetfölötti eredetének, Istentől való származásának bizonyítását, — azon kiváltságát, melyet a katolikus egyház mindenkor oly féltékenyen kegyelt, hogy mindazokat a kiközösítéssel fenyegette, kik ama titkok szent homályába csupán emberi érveléssel behatolhatni vélnék. E homályosság azonban nem tárgyilagossá (objectív), se nem föltétlen, hanem csak viszonylagos és csak mi bennünk van. Mert — valamint az érzéki világrendben a verőfény, míg az erős és tökéletes látszervekkel bíró állatok előtt mindent láthatóvá teszen, addig az éjmadarak gyöngye szemeit annyira kápráztatja, hogy ezek napfeljöttkor kénytelenek, sőtét óduikba menekülni: úgy az értelmi világrendben is vannak (miként aquinói sz. Tamás által idézett Aristoteles mondja) oly fontos és világos igazságok, melyek az emberi észnek felfogó képességét felülmúván, arra oly hatást gyakorolnak, minőt az érzéki világrend verőfénye abagolyra. (Summa Th. I. p. qu. 1. a 5. ad 1). Eszerint csak abból, hogy elménk nem foghatja fel a keresztény vallás titkait, még nem lehet józan észszel azt következtetni, hogy azok valótlanak. E következtetésnek csak akkor lenne helye, ha világosan kimutatnák, hogy ama titkok az észnek alapfogalmaival ellenkeznek. Ezt pedig teljes lehetetlen kimutatni — úgy mond sz. Tamás (u. o. a. 8-o.) Mert egyik igazság nem mondhat ellene a másiknak; s ép ezért mindazon érvelések, melyek az Isten csálhatatlan tekintélyére alapított hitnek ellenében felhozatnak, nem lehetnek egyebek, üres álokoskodásoknál, melyeket az észtanban jártas és világos eszű ember könnyen megfejt, szétbomlaszt — ép úgy, miként azon okoskodásokat is, melyeket a mától holnapig tartó elméletek védelmére felhoznak.

Egyébiránt, ha jól körülnézünk, egy oly tényről kell meggyőződnünk, melyre nem igen gondolnak azok, akik a keresztény vallás titkait fitymálják. Ez a tény pedig az, hogy az emberi észnek természetes látókörében is vannak olyan mély értelmű s átkutatlan valóságok, melyeket a legkiválóbb tudósok és lángelmék ernyedetlen tanulmányainak daczára sem ismerünk tökéletesen, sőt talán a jövőendő nemzedékek sem fogják megérteni. Ki mondhatja meg például, a szelek és földrengések létokát? Melyik tudós hatolt be az életforrásaig és derítette ki annak mibenlétét? De minek fejtassuk e kérdéseket? Hisz az egész természet telve van rejtélyekkel és titkokkal, melyek mindamelllett, hogy az érzéki világrendhez tartozván a terem-

tett észnek hatáskörét fölül nem mulják, mégis megfejtetlenül maradnak, mintegy eltemetve oly sűrű homályban, melyet az ember észének gyöngye világa eloszlatni nem bír. Vajjon csoda-e tehát, ha megfoghatatlan titkokat rejt magában azon vallás, melynek tárgyát az isteni fölség, a tulajdon valóságában szemlélt véghetetlen igazság; képezi? Épen az volna csoda, hogy ha ily titkokkal nem bírna; sőt ez esetben nem volna az igazi hit, hanem csupa emberi találmánynak bizonyulna. Világos tehát, hogy a keresztény vallásnak, mint az Istentől adott igaz hitnek okvetlenül kell bírnia s élénk adnia olyan fontos és hit-igazságokat, melyek minden teremtett észnek fölfogását tulszárnyalják. S ez épen javunkra szolgál. Mert (a főnemlített egyháztanár mondásaként) a legfelsőbb igazságoknak legcsekélyebb ismerete is többet ér s azért kívánatosabb, mint az alsóbbrendű igazságoknak bármilyen világos fölfogása (u. o. a. 5 ad 1). Ha ugyanis amazokról a fontosabb igazságokról egyebet nem tudnánk is, mint csak azt, hogy léteznek: még ebből is igen nagy hasznot húzhatnánk. Aztán tehát Isten az által, hogy azokat a fontos titkokat nekünk kinyilatkoztatta, végtelen jóságának és irántunk való irgalmának különös jelét adta. Oh, mennyire kellene azt bámulnunk és hálálnunk! Eme titkoknak elhívése ugyanis nemcsak hogy az erkölcsök szabályozására igen hat, (miként alább kimutatjuk) hanem még azon édes reménnyel is tágitja s emeli az ember szívét, hogy majd egykor, e földi pályánk jó végzéseinek jutalmául, megnyerjük, hogy értelmünk az örök világosság boldogító fényétől áthatva, képes lesz azon fontos titkokat — nem ugyan épen oly tökéletesen, mint az Ur Isten — de mégis egészen kifejtve szemlélni. S lám! értelmünknek e felmagasztalása s hatványozása, valamint az a kimondhatatlan gyönyör, melyet az nekünk okozand, — mindez képezi legvégső tökéletességünket, boldogságunkat.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Néhány vonás a festészet életéből.

(Vége)

Azonban nem csak Olaszország minden nevezetes városa birt festészeti iskolával; egyenlően haladtak a németek is. Köln, Augsburg, Nürnberg iskolái mesterekkel dicsekedtek. Az augsburgi iskola vezére volt Holbein, kit azon korban a németek közt csak Dürer Albert és az Eyek testvérek múltak fölül. Az Eyek testvérek használták először az olajfestékeket oly árnyalással, melyre csak a művész esetje képes. Különben még őket is fölülmúlta a hazánkból kiszármazott Dürer Albert, a nürnbergi iskola megalapítója, e nagy ember, ki midőn legtöbb szenvedett a világtól, akkor művészetében a világot gyémántnál drágább remekekkel gazdagította. — A mi a bizánci festészetet illeti, az már mint jelezve volt az alak tökélyével emelkedett ki. Itt azonban nem mellőzhetjük el, hogy fel ne említsük a 7-dik századi képrombolást, mely a keleti hatalmasabb fejlődést igen élénken megcsapantotta.

Izauri Leo (723) kezdte meg a művészet rombolását, mely III-ik Konstantius alatt érte el tetőpontját. A római pápák midőn a festmények szép jelentőségének védelme mellett a festőket is védelmek alá vették, a román művészet nagyobbszerű fejlődését segítették elő. A görögöknél ugyanis ezen időben is nagyobb érvényben, volt a részletező modorosság, mely a nyugati teljesebb eszneráramlat sikeresebb feltüntetésére szolgált.

Egyébiránt a 15-dik század közepéig, mint minden művészet, a festészet is szinte kizárólag a ker. eszmék elül lengő zászlaját követi s nagyszerű termékein a vallás-egység elragadó varázsát viseli s az emberi törpeség jelei rajta fel nem találhatók, bár ezután az újkorral kezdődik a festészet aranykora.

E kor jellemzésére Riel szavait kellene előre bocsátanunk, ki szerint: „A festők a külékitmények utáni kapcsolással elismerik, hogy az eredeti szépség hiányát külmázzal kell potolnoki,“ bár ezen vád alul fénnel emelik ki magukat e kor szülöttjei, de mégis minden idők nagy emberei: Michelangelo, Da Vinci, Rafael, Vico, Aeneas stb. Vagyis az újkorral megkezdődött a renaissancenek feltorgató visszahatása. A művészetet pártoló pápák Periklesi korszakot teremtettek s nem vették észre, hogy a festészet az alak elragadó fejlődésével a régi jó szellemet levetkőzi. A kik még megmaradtak a régi követése mellett s az alakot a szellemmel összekapcsolták, azokat a fen-sőbb ihlet, a művészeti lángész mentette meg.

Ezek közé tartozik első sorban és időszerint Leonardo da Vinci, ki költő, festész, zenész, szobrász volt egy személyben s kinek az „utolsó vacsora“ című képe az aestetikuskok előtt a művészi compositio megbirálásának minta képe. Mellőzve minden egyéb nagyszerű műveit csak a „Hiuság és szerénységet“ említiük, melyben a nép életét humorizálva a jellemző genre első nagyszerű kísérletét látjuk. Utána következik a szobrászat királya s a nagy festő Michelangelo, kinek magasröptű szelleme a szt. Péter templom fresko színezésében szövé meg örök-fényes koszoruját, ámbar az ő iránya aztán a későbbiek-nél a realismus tulkapására vezetett. Nevezetes műve még „utolsó ítélet.“ Vele egyidőben szerepelt a festészek királya Rafael (1783), Michelangelo antik művészete öntött belé buzdulást, mely őt aztán vezére fölé emelte. Nála az eszme fensége egyesül a művészi kivitel tökélyével; a művészeti „szépet“ oly tökélyvel senki sem fejezte ki műveiben, mint ő. Madonnai szépség, báj és eszménység tekintében még senki által sem lettek elérve. „A megdicső-ülés szépsége nála lett érzéki; fogamzatai elragadók anynyira, hogy csak a 17-ik században élt spanyol festész, Murillo közelíti meg.“

Ezen században felemlítendőek még a történész-festész Corregio, s nem különben Tizian Vecelli. Ez utóbbi a szép érzékiesítést s a Madonnak szépségének földies színezését annyira vitte hogy madonnai a báli szépségek normaivá lettek. Az előbbi pedig a távlat és a fényárny remek viszonyításával szerzett nagy nevet.

Hanem ettől kezdve a festészet aranykorából kiesett. Hogy miért, legyen elég Cantu után Savonarolanak a 15 század végén élő barátnak szavait idéznünk, ki a Mediciek erkölcstelenségének korholásában atöbbek közt ezt mondja: „Az oltár-festmények ingerlően meztelen s az élőkhoz a

botrányko:ásig hasonló alakokat ábrázolnak s a kíváncsiak a szent mise alatt ide tódulnak megismerni az ország híres szépségeit.“ Megkezdte a renaissance kiterjeszteni sötét szárnyait, s a régi Venusok bálványozásával a keresztény eszmék diadalát lerontani.

A mi a művészetnek ezutáni fejlődését illeti, arról szó sem lehetett. Az alak, a rajz, a colorit és a szellem lélek-emelő öszhangja tovább nem tisztulhatott. Az aranykor magaslatán csak a hollandi Rubens, a spanyol madonna-festő Murillo és Guez állanak.

A genre mellett az aranykorban szép fejlődésnek indult a történelmi festészet is, különösen a császárok, pápák és más nevezetes emberek megörökítésével. Pl. a történelmi és jellemfestészetet szépen egyesítette Vico Aeneas V. Károly arcképeiben.

Ez időszaktól kezdve a festészetet a jelen napokig kísérni a lehetetlenségek közé tartozik. A különböző irányok nagyemlékü művelőkre találtak, de ez új irány vagy az előbbieknél magasabb tökélyesítésével nem igen találkoztunk. A vallási szaggatottság itt is megtermé gyűnölcsét s a vallástalanság a festészetre is rányomta kíméletlen bélyegét. A naturalismus, a szellemtelen utánzás is nagyon gyakran kísért. Sőt az újabb időkben egyenesen a művésziesség első föltételeitől van jelezve. Az igaznak színe alatt az érzékek felett lebegő eszménységet megsemmisítik s megsemmisíteni kívánják. Így Dr. Donáth, midőn azt mondja: „Bárhogy csoportosítsa a művészet az érzéki behatásokat, mindig csak a természeti szolgáltatja ezeket és bármint utakon haladjon vagy tévelyegjen a művészet, mindig csak a természet lesz nem csak egyedüli forrása, hanem egyszersmind soha el nem évülő mértéke is!“ Hogy mit értenek e hangsúlyozott természetesség alatt, azt a ma már mindenfelé utánzott „szent Antal kísértése“ című képben, mint példányban láthatjuk, hol a szentet fájdalomra indító kísértései a minden oldalról elővigyorgó, kacsintgató nőarczokkal s meztelen ingerlő testekkel vannak képviselve. S e kép az olasz Morelli ecsetje alul került elő, ki egyformán műveli az egyházi történelmi és genre festészetet; vagyis ma már a festészet lemondott hivatásáról: bizonyos szép eszmék szolgálatába úgy szegődni, hogy megőrizze szabadságát a tulkapásoktól s az érzékiség rabságától.

E két irány küzdelmét lehet felfedezni ma is a festészet termékein. Míg az égi eszme „Munkácsikat“ avat bajnokává, addig az istentelen üzérkedés is megtalálja a maga emberét Verescsaginban. S ezt mondjuk nem a művészet mechanikus oldalát, hanem az irányeszmét illetőleg. Hiszen minden nevezetesebb város ma már egy-egy képtárral emeli hírnevét, hová az e nembeli művészet termékeit összegyűjti, s melynek kápráztató változatosága eléggé elárulja a művelődés minden oldalú tökélyét, de azért Lántofy szavai: „Egy két valódi művész, kik lángész és hittel birtak megragadó művekkel lepték meg a világot; de a középszerű művészek sokkal inkább elárasztják szellem és gondolat nélküli műveikkel azt, sem mint hogy könnyen új irányt lehetne adni,“ ma is alkalmazhatók. Változatosság tekintetében nincs semmi hiány, de épen az a kár, hogy a variációk keretébe a kevésbé erkölcsi művek is befoglaltatnak. A genre festészet gyönyörű fejlődése oly művekre is bátorságot adott: melyek

ben igen sok az érzékiség ingere. Az újabb és nevezetesebb olasz festők, mint Casioli, Nicalo, Ceconi, Mazzioli, Vinca, Morelli, Michetti, Vincenzo Irolli stb. mindannyian, fölválva művelik a vallásos, genre és hedonikus festészetet. A többi országok és nemzetek festői pedig min mindig, most is a festészet azon előnyeit és hátrányait, melyeket az olasz nemzet felszínre hoz, sietnek alkalmazni és utánozni. — A mi hazánkat illeti csupán festőink nevének felsorolása elegendő bizonyosságot szolgáltat arra nézve, hogy a művészet ezen része iránt mily nagy az érdeklődés. Az országos kiállítás alkalmával Munkácsi, Lotz Károly, Benczur, Ligeti Antal, Spiczner Manó, Feszty Árpád, Aggházy Gyula és Margitay Tihámér oly jellemző fénytel képviselték a magyar festészetet, hogy a külföld tisztelettel hódolt meg előtte.

Nem is kell mondanunk, hogy Munkácsinknál az ecsetet több ügyességgel és ragyogóbb szellemmel senki sem mozgatja, ő remekeket teremt, melyek dicsőséget és kegyeletes emléket kérnek maguk és szerzőjük számára.

Most nincs egyéb hátra, csak az, hogy a festészet fejlődését s az egyes korok termékeinek célzatos leheletét az illető korok történelmileg ismert és meghatározható szellemével összehasonlítsuk. De ennek tárgyalása is egészen fölösleges s csakis útalunk kell a már elmondottakra. Az ókorban a festészet alaktökélye a szellem általi kiegészítést kívánta. Ezt adták meg a kereszténység első századai, melyek az alak tekintetében a pogányságtól el nem válhatván, azt régi jelentőségéből ragadták ki.

A festészet fejlődése ezután egybe van kapcsolva a vallási ismeretek és az isteni tisztelet fokozatos haladásával, mely a középkorban a legmagasabb delelő pontra emelkedik. Ugyancsak a festészet aranykora is a középkor vége és az újkor kezdetével esik egybe. Ezután az alak tökélyét megtartva szellemének folytonos hullámlása hű képét nyújtja az emelkedés és támadásoknak, melyek az erkölcsiség s az isteni elvek ellen irányultak.

S a mint a jelenkor vallásközönyös egén is megjelennek néha-néha nagy szellemek, kiket a hittel diszített lángész ragad fényárba, úgy a festészetnek is vannak remekei, melyek a kivívott bámulatban mutatják be, hogy a kereszténység isteni s az ember igazi természete most is őrangyalként kísér bennünket, s ha már az egyszerű élet genre képeiben felismerjük a művészet vonását, eljön az emelkedés kora ismét, midőn a vallásos festészet újra kivívja a minden vetélytársát tulszárnyaló helyzetet. A művészet, az égnek földre küldött leánya, mely — az anyagi utánzások kaczerkodása felismerttven, — szerénységének diadalkoszoruját biztosan megnyerendi.*)

Gáspár István.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Kritikai levelek.** VII. Evangéliumi szabadság. Ez a jelszó. Vagyis nem annyira most az, mint volt hajdan, mikor a pályatévésztt wittenbergi apostol fölmondott pápának, püspöknek, prépostnak s mindenféle egyéb hatalmasságnak. Most aztán három évszázad múltán így varialják: „Ni dieu, ni maitre“; se Isten, se ur!

*) Forrásul használtam Jungman aesteikáját, Cantu Caesar és Réz-bányai történelmét.

A mi nagyon következetes dolog, meglévén a destruktív eszméknek is a maguk fejlődési törvényei.

A mikor Luther megégette a pápa kiközösítési bulláját, mely őt „az Ur (dicső) szentjét megszosorította“, nemcsak azt érte el, hogy megcsodáltatott az akkori wittenbergi éretlenebb utcai ifjuság által, — hanem, ezen következményeiben oly végzetes ténye által, az isteni eredetű egyházi hatalmat nyilvánosan megtagadta; ezen tényével példát adott arra, hogy annak engedelmeskedni nem kell. Lett is látszatja.

A fejedelmek megtagadták az engedelmisséget az egyháztól, közvetlenül tehát az Isten törvényétől, s lettek a népek szabadságának eltipróivá.

Sok mindenféle protestans zamatu könyvből olvastam én már türelmi dissertatiókat azon borzasztóságok felől, a melyek ama hirhedt „In Coena Domini“ bullában foglaltattak.

Pedig kérjük szépen, ne méltóztassanak úgy vaktában elítélni azt a bizonyos bullát. Mert a maga idejében nagyobb biztosítéka volt az a népek szabadságának, mint most holmi alkotmányos testületek, vagy akár maga a civvil lelkiismeret.

Az a bulla lekötötte a népet fejedelme, a fejedelmet népe iránt, valamennyit pedig az Isten iránt.

S mivel akkoriban a társadalom vallásos volt, el kellett hogy érje, valamint hogy el is érte a maga céljait az a pápai irat.

A protestantismus csak a pápát akarta „hivatalától felfüggeszteni“, mivel azonban a pápa a legfőbb hatalom személyesítője volt: a rövidre szabott lutheri logika nem látta be a minek be kell vala következnie, — a legnagyobbnak esete a kisebbeket is magával döntötte. Lesúlyedt a fejedelmi tekintély, lett forradalom az államokban. Elenyészett még az apai tekintély is, és lett elzüllött családi élet. Lett már akkor; de lett még inkább azután, hogy a tisztelt ifjabb nemzedék már az anyatejjel szívta be azt a bizonyos evangéliumi szabadságot!

Mert az az evangéliumi szabadság csak diszkifejezés arra, a mit jó magyarán úgy nevezünk: rakoncátlanság.

A kinek engedelmeskednie kell, az először paktál! Azt mondja: jól van, presbyter, tiszteletes, „püspök“, szolgabíró, főispán, miniszter vagy király! én leszek oly kegyes és szót fogadok neked! Hanem a dolog nem megy ingyenbe! Ha te megteszed, a mit én akarok, ha engeded, hogy csináljak, a mit nekem tetszik, akkor megjuhászodom és hallgatok; sőt ha nagy-jó kedvem lesz, még szót is fogadok neked! De ha nem úgy becczél engem, a hogy én szeretném, vagy éppen ütsz egyet rajtam, akkor engem ugyse, lármát ütök, óvást teszek, fűhöz-fához futok, rebelluációt csinállok, szóval — *protestállok!*

Már, ha ebből a szabadság dogmából, ebből a német találmányu „freiheits-Extract“-ból, a petroleurök, kommunisták, socialisták nihilisták és mindenféle „csakazértsemisták“ ki nem tudták volna főzni a maguk felforgató tanait, akkor ugyan nagy mákfejek lettek volna.

Hát bizony minálunk Magyarországon is keresztül vitték ők a maguk jelszavát: elsőzör türetni, aztán egyenlökké lenni, végül uralkodni.

Az a sok mindenféle háboruszkodás, tárgyalás, békekötés, fegyverszünet, stéff, a mi az elmúlt három század folyamán annyi bajt csinált a kormányzatnak, csakis a fenti jelszó megvalósítására irányoztatott.

A mi mindenesetre nagy élelmességre vall az atyafiak részéről.

Most aztán, hogy mindezt megkapták, annyira gyakorolják a toleranciát, hogy egy bizonyos állami nőképezde énekkarát husvét ünnepén egy unitarius templomban szerepeltették. Miután pedig azon nőképezde énekkarában pozitív tudomásunk szerint katolikus vallású növendékek is vannak: ezeknek szülői végnélkül örvendhetnek annak, hogy az ő leányaikat egy hitvallás nélküli intézet rideg fegyelme, vallásuk legnagyobb ünnepén egy szekta templomába parancsolta be énekelni. Prosit!

— **Vidéki levél.** Főtisztelendő Tudor Szerkesztő Ur! Van szerencsém becses lapja a „Közmuvelődés“ részére a következő közleményt beküldeni: F. hó 15-dikén (vasárnap) a helybeli róm. kath. zárdatemplomban egy igen szép és lélekemelő ünnepélynek voltunk tanúi. Ugyanis a helybeli mindkét iskolába járó róm. kath. fiu- és leány-növendékek Nt. Imre Pius hitelemző vezetése alatt a legszébb rendben vonultak be a templomba, hol felügyelete mellett a szent dalokat lélekemelően énekelték a szent mise tartama alatt. Meghatóan szép volt, midőn az evangelium után Nt. lelkész ur, Both Názár letétette a növendékekkel a hit fogalmait s a gyermekekhez tanulságos szép beszédet intézett, melynek hatása a buzgó és ájtatos kis növendékeken igen szembetűnő volt s melyet nemcsak a jelenlevő szülők, de az ájtatos keresztény hivek mindnyájan megilletődve hallgattak végig. Minek végeztével minden növendéknek égő gyertya osztott ki. Áldozás előtt és után Nt. Both Názár lelkész ur újabb szívből jövő és szívhez szóló, valóban keresztényi szeretettől áthatott és átgondolt beszédet tartott ugy a gyermekekhez, mint a jelenlevő szülőkhöz s az ájtatos hivekhez, — a szent áldozat előtt beszédét Jézus szavaival végezvén: „Engedjétek hozzám a kisdedeket, mert övék a menyeknek országa.“ Ezzel a szent mise végeztével áldás adtván, a megható kis ünnepély véget ért, s a szülők, kik gyermekeiket az Ur asztalához elkisérték, meghatottan távoztak el. — Vajha minden róm. kath. hitközségben ezen szép ünnepély a népek épülésére megtartatnék! Medgyes, 1888. April hó 15-én. M. Béla.

Irodalom.

— **Értesítés.** A nemsokára megtartandó népiskolai évrő vizsgálatok alkalmából értesítjük a r. kath. iskolaszékeket, t. papságot és tanítókat, hogy a Baka János csikszentmártoni kántortanító által szerkesztett „**Orangyal**“ című ima-és énekkönyv, irodalmi társulatunk kiadványa, mely lapunk mult évi 20. sz.-ban terjedelemsen ismertette volt, még mindig kapható Györgyjakab Márton könyvnyomdásznál Csik-Szeredában. A gazdag-tartalmu, 332 lapra terjedő könyv ára diszes félvászon kötésben csak 35 kr. Tömeges megrendelésnél minden 10 példányra 1 ráadtik.

— Megjelentek: a) **Borromae us.** Kath. hitszónoklati havi folyóirat. II. évf. VI. f. Szerkeszti Horváth Lajos, győr-újvárosi plébános, Előfizetési ár: Egész évre 4 ft, félévre 2 ft, negyedévre 1 ft.

— b) **Képes Missio könyvtár** a kath. nép számára. 1888. II. füzet. Szerkeszti Nogely István. A „missio-társulat“ tulajdona Nagyváradon. A társulat rendes tagjai fizetnek hetenként 2 k.t.

— c) **Isten Igéje** szent beszédekben. XIII. évf. 5. füzet. Szerkeszti Jacicza Lajos, ravazdi lelkész. Előfizetési ára egész évre 2 ft.

— d) **Katholikus Hitoktatás.** Havi folyóirat a hitoktatás elméleti és gyakorlati művelésére. III. évf. 4. szám. Szerkeszti Fonvó Pál. Előfizetési ár: egész évre 3 ft, félévre 1 ft 55 kr.

— **Magyar Sion.** Egyházirodalmi folyóirat. II. évf. márcziusi füzet. Szerkesztik az esztergomi papneveldei tanárok.

— f) **A beszéd- és értelemgyakorlatokról.** Vezérkönyv gyanánt. Második javított kiadás 8° 90 old. Ára 60 kr. Iria Peres Sándor. Kiadja Mehner Vilmos Budapestben 1888.

g) Veicruysse Bruno Jézus társasága áldozópapjától **Uj és gyakorlati Elmélkedések** a mi Urunk Jézus Krisztus életéről, az év minden napjára. II. füzet. Magyarul kiadja Tóth Mike. Kalocsa 1888.

h) Római kath. **Egyházi Énekek**, az isteni szolgálat összes ágai. I. köt. II. füz. 1888. Ára 1 forint. Eger. Szerkesztik Szemenyei Mihály plébános és Kapossy György, kántortanító.

i) **Eredeti Magyar Daltár.** Enekhangra zongora kísérettel szerkeszti és kiadja Hoós János, dévai állami tanítói tanítóképezdei zenetanár. Előfizetési ára egész évre 12 füzet 4 ft, félévre 6 füzet 2 ft. Egyes szám 60 kr, kettős szám 1 ft. Előfizethetni az „Eredeti Magyar Daltár“ szerkesztőségénél Déván (Hunyadmegye.)

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Főpásztori körut.** Püspök urunk ő nmlga legközelebb a felcsiki és gyergyói esperesi kerületekben fog bérmakörutat tenni, melynek sorrendjét a következőkben adhatjuk: Május 19-én Csik-Somlyóra érkezvén, itt másnap, 20-án, pünköst első napján, a nagy búcsú-körmenetben részt fog venni, ugyanott 21-én bérmálni fog; továbbá 22-ikén Csikszerezében, 23-án Csicsóban, 24-ikén Delnén, 25-én Szentmiklóson, 26-án Szépvízen, 27-én Gyimesben, 28-án Gyimeslokkon, 29-én Szentmihályon, 30 és 31-én Rákoson, június 1-én Madarason, 2-án Nagyboldogasszonyon, 3-án Szent-Tamásán, 4-én Szent-Domokoson, 5-én Balánbányán, 6-án Gyergyószentmiklóson, 7-én Tekerőpatakon, 8-án Kilyénfalván, 9-ikén Ujfaluban, 10-ikén Csomafalván, 11-én Alfaluban, 12-én és 13-án Szárhegyen, 14-én Remetén, 15-én Ditróban, 16-án Borszékben, 17-én Tölgyesen, 18-án Borszéken átutazva 19-én Oáh-Topliczán fogja a bérmálás szentségét kiosztani.

— **Személyzeti.** Ftdő Szöke András kiérdemült főesperes, csikmindszenti plébános, hivatalos teendőinek

pontos teljesítésére aggkoránál fogva képtelenné válván, saját kérésére nyugdíjba helyeztetett s az így megürült cs.-mindszenti lelkészi állomásra Bálint Lajos csik-gyimesloki lelkész ugyane minőségben áttetett, Benke János altorjai segédlelkész pedig cs.-gyimesloki lelkésznek és Lőrincz Sándor ujmisés áldozár altorjai segédlelkésznek kineveztetett. — Puskás Gergely szerpap, lemhenyi káplán Püspök ur ő Nagyméltósága által f. évi husvét utáni első vagyis fehérvasárnapon áldozárra avatott fel.

— **A harmadik magyar zarándoklatot** f. hó 16-án fogadta pápa ő szentsége kitünő szívelyességgel dr. *Salamon Lőrincz* nagyváradai püspök ur ő excja vezérlete alatt, kívül beható eszmecserét folytatott Magyarországról és ismételten kifejezte a kitünő főpap iránti meleg rokonszenvét; azután átvéve a sz. László-társulat fényesen kiállított feliratát, igen elismerőleg nyilatkozott nevezett társulat működésének eredményeiről. — Ugyanezen napon volt az osztrák zarándokok ünnepélyes fogadtatása Pergen gróf vezérlete alatt, délután pedig élükön Strossmayer diakovári püspökkel a horvát zarándokok mutatták be hódolukat a nagy pápának.

— **A párizsi kath. kongresszusról** lapunk egyik jó indulatu barátja tollából, ki ezen kongresszusnak tiszteletbeli tagja, részletes tudósításokat fog hozni. — Némi büszkeséggel regisztráljuk pedig, hogy ezen kongresszusnak osztályai már megalakulván, a bölceleti osztály alelnökévé egy fiatal magyar tudóst, dr. *Kiss János* csanádegyházmegyei áldozárt s temesvári papneveldei hitnart, a „Bölceleti Folyóirat“ egyik szerkesztőjét választotta meg.

— **Az alsófehérmegyei tört. rég. és természettud. társulat** Csathó János alsófehérmegyei alispán, kir. tanácsos, mint társ. elnök vezetése alatt, f. hó 15-én tartotta meg első sendes választmányi gyűlését; ezt megelőzőleg a választmány nevezett elnök vezetése alatt püspök ur ő nmlga, mint a társulat fővédnöke előtt tesztültek tisztelgett; az üdvös határozatokban gazdag tanácskozást pedig este 8 órakor kedélyes közvacsora követte, melyet talpraesett felköszöntők élénkítettek, a melyek közül különösen kiemeljük a Püspök-Fővédnök ur ő nmlgára az elnök által mondott szép és lelkes éljenzést keltő felköszöntőt.

— **Gyászhir.** Mély részvételt vettük a következő gyászjelentést: A gyergyói esperes kerületi róm. kath. papság és ditrói hitközsége a maga, valamint a számos rokonok és jó barátok nevében szomoruan tudatja: nagyságos és főtisztelendő csik somlyói *Salamon Alajos* kiérdemült gyergyó-kerületi főesperes, ditrói plebános és aranymisés áldozár urnak folyó évi április hó 14-ikén, éjféli utáni 1 órakor, a halotti szentségeknek ismételt ájtatos felvétele s 3 havi szenvedés után, élete 78-dik, papsága 55-ik ditrói plebánossága 34-ik évében, végelgyengülés közeztében történt csendes elhunytát. Az Urban elhunyt 34 évi ditrói lelkészkedése alatt nem csak kedves hiveinek, hanem az egész vidéknek szeretetét, közbecsülését és tiszte-

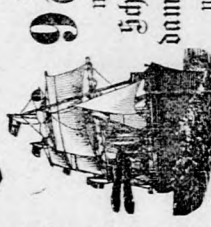
letét érdemelte ki. Emléke sokáig fenn fog maradni mindazok körében, kik az ő éles észtehetségét és szép tudományát közelebről ismerték. Az Ur angyala őrizze kisenvedett porait! Nyugodjék békességben! Gyergyó Ditró 1888. április 14 én.

— **Pályázati hirdetés.** A maros-szt-györgyi róm. kath. kántor-tanítói állomásra pályázat hirdettek. Említett kántor-tanítói állomás javadalmai ezek: 1.) szabad lakás, 373 □ ölnyi szép beüölt telekkel és jó karban levő gazdasági épületekkel. 2.) Egy a belső telek mellett levő 180 □ ölnyi veteményes és gyümölcsös kert. 3.) A templomi pénztárból évi 200 frt. 4.) Kisajátított földbirtok utáni tőkének évi kamatja 10 frt 66. 5.) Stóla, körülbelül 6 frt. 6.) 9 hold 334 □ ol szántó, kaszáló, melyből csak I hold 697 négyszögöl III-od osztályu. A többi I-és II od osztályu. 7.) 1101 négyszögöl üzemterv szerint vágandó sarj-erdő. Pályázni kívánók fölkéretnek, hogy tanítói oklevéllel, erkölcsi és szolgálati bizonyítvánnyal ellátott folyamodványaikat t. é. május hó 31 ig terjesszék be a maroskerületi r. k. főesperesi hivatalhoz. Pályázóktól kívánatik, hogy egyházi szertartásokban, énekekben és orgonálásban, valamint magyar ujkutatók oktatásában kellő jártassággal bírjanak. Előnyben részesülnek, kik a maroskerületi főesperesnél személyesen jelentkeznek. Maros-Vásárhelyt 1888 April 17-én Kovács Ferencz maros-kerületi főesperes.

Wien, IV. Bez., Goldegg-Gasse No. 15.

Bremen, Bahnhofstrasse No. 30.

Bremen in **Deutschland** mit **Schnell-dampfern** nach **Amerika**. Expedition nach **Australien**. Nähere Auskunft: durch **F. Missler**, General-Schiff-F. Agent

Máriazellai gyomorcsöppek.

Kitünő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy. Főülmulthatatlan étvágyhiány, gyomorgöngyösség, rosa illatu lélekzet, fellüvödés, savanyú felhőfenes, kolika, gyomorhurut, gyomorfőgés, homok- és darakepződés, túlságos nyálkakepződés, sárgaság, undor és hányás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyomorfőgés, szekszorulás, a gyomornak ételekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lép-, máj- és aranyeres bántalmak eseteiben. — Egy üveges ára használati utasítással együtt 35 kr., kettős palaezék 60 kr. Központi szétküldés **Brady Károly** gyógyszerész által **Kremsierben** (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerárban.

Óvás! A valódi máriaczellai gyomorcsöppeket csak hamisítják és utánozzák. A valódiság jeleül minden üvegnek piros, a fenti védjeggyel ellátott borítékba kell zongyolva lennie és a minden üveghez mellettek használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az **Kremsierben** Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomott.

Hamisítatlanul kapható: Gyulaféhevárt: Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. — Szászvároson: Deák György, Grafius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. — Szászsebes: Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. — Medgyes: Schuster gyógyszerésznél. — Szerdahely: Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. — Radnóth: Jeney D. gyógyszerésznél. — Verepatak: Moldován Lajos gyógyszerésznél. — Hátszeg: Csonka József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulaféhevárt.